

Ætlanin at byrja munandi kolagrevstur aftur í Suðuroynni:

Føroyingar inni í kolanámami á Svalbard

— at kunna seg við kolagrevsturin har —
 áðrenn ein verkætlan verður lögð til rættis
 fyri kolavinnuna í Føroyum

— Vit søu nógv nytt, og vit fingi ein hóp at vita. Vit halda, at tað er rætt at taka upp eitt ávíst samarbeiði við kolanámfolk á Svalbard — nu ætlanin er at fara undir munandi kolagrevstur í Føroyum.

Hetta er niðurstøðan hjá føroyska ferðalagnum, sum just er heimafturkomið av eini ferð á Svalbard. Nú skal stóða takast til, um norsk kolanámfolk skulu koma til Føroya at kunna seg betri við víðurskiptini her. Úrslitið av einum tilikum samarbeiði verður so møguliga ein verkætlan, har tað av álvara verður farið undir aftur at bróta kol í Suðuroynni.

Kanna kol á Svalbard

Sjey mans vóru í føroyska ferðalagnum, sum vitjaði Svalbard. Teir vóru: Dánjal av Rana og Teddy Michelsen frá Kolavirki Arbeiðsmanna á Tveroyri, Helgi Thomsen og Mortan Garðshamar frá Royns Kolasølu, Tormóður Dahl, idnaðarráðgevi, Eilíf Lindberg frá Arbeiðseftirlitinum og undirritaði blaðmaður.

Endamálið við ferðini var at kanna, hvussu norðmenn reka kolagrevstur á Svalbard. Nýstovnaða Kolavirki Arbeiðsmanna á Tveroyri hevur í umbúna at byrja kolagrevstur aftur í Rangabotni og har nærhendis, og tí heiti nevndin í felagnum á idnaðarráðgevan, Tormóður Dahl fyri at vita, hvar og hvat vit kunnu læra av øðrum, sum í

dag arbeiða undir líkandi víðurskiptum sum vit í Føroyum.

Tormóður Dahl visti beinavegin á Svalbard, har teir hava nám, sum ganga inn í fjalli, eins og hjá okkum, og har kolalindirnar eru meirlíkar okkara. Aðrastaðni sum í Bretlandi, Polandi og USA t.d. fara teir niður í jørdina og brúka heilt annan arbeiðshátt.

Ti varð avgjørt at fara til Svalbard. Nu hvalbingar bróta nokur túsund tons av kol árliga varð hildið rætt, at teir eisini komu við at siggja víðurskiptini í meinlikum nánum og møguliga læra nakað av hesum.

Føroyingar fóru avstað leyggardagin 14. januar. Fyrst til Keypmannahavnar, síðani til Oslo, víðari til Tromsø, og týsdagin 17. januar lendi flogfarið í Longyearbýnum á Svalbard.

Her vóru føroyingarir móttíknir av tekniska stjóranum fyri norska námsgrevstrinum á Svalbard, Gunnar Kristiansen og øðrum hjálparfólki. Einki veruligt gistingarhús er á Svalbard, men kolaleiðslan hevur nokur rúm til at taka, um gestir vitja í ymsum ørindum. Har gistu so vit.

Til arbeiðis

Aftaná ein goðan bita var beinanvegin farið til arbeiðis: at ganga igjøgnum skrána fyri næstu dagarnar og síðani at tosa um kolagrevstur í Føroyum og á Svalbard.

Við sær úr Føroyum høvdu

menn ein sekk við ymsum kolaslegum eitt nu kóli úr Hvalba og úr Rangabotni, nokrum nýrakolabíttum úr Prestfjalli og nakað av leiri. Umframt tekniska leiðaran vóru eisini ein jarðfrøingur, leiðarin á kolaorkuverkinum og formenn fyri tey ymsu kolanámuni til staðar.

Aftaná drúgvur samtalur har nógv tilfær varð gingið igjøgnum og viðgjørt varð mikudagin farið niðan í eitt av námunum. Og har vóru føroyingarir tað mesta av degnum.

Tað vóru minus 30 kulda stig henda dagin, so tað raddi um at klæða seg væl. Í «kolanámssdress» t.v.s. ketildrakt, kolaskom, vottum og hjálmi á høvðinum við lyktini lysandi varð farið tann langa teinin — umleið fyra kilometrar inn í fjallið. Koyrt varð við opnum vognum við einum elektriskum lokomotivi framman.

Stoðað varð fleiri staði á vegnum fyri at siggja tey ymsu arbeiðsplassini. Komir heilt inn í fjallið máttu føroyingarir við Terja, námsformanninum og Gunnari, tekniska leiðaranum ganga teir seinastu 300 metrarar og teir seinastu metrarar á øllum fyra.

Síðani varð gingið og koyrt runt inni í fjallinum fyri at siggja mest møguligt. Einaferð varð stoðað í einum av rúmligu helunum inni í námunum, har vit fingi ein heitan munn.

Hetta námið á nummar 2. Umframt hetta var eisini nummar 7, ið hevði tað

Mortan Garðshamar, Teddy Michelsen, Helgi Thomsen, Tormóður Dahl, Dánjal av Rana, Eilíf Lindberg og Terje, formaðurin í námunum, føroyingarir vitjaðu í Longyearbýni á Svalbard. Her gera teir seg klárar at fara inn í námið

nýggjastu útgerðina og varð grundað á heilt rationellan og automatiseraðan grevstur, har maskinurnar gjørdur mest sum alt arbeiði.

Men orsøkin til at menn heldur valdu at vitja nám nummar 2 var hon, at her vóru víðurskiptini meira meinlik ti, sum møguliga ætlanin er at fara undir í Føroyum.

Seint mikukvöldið varð koyrt niðan til nám nummar 7, har høvi var at siggja ein stóran og nútímans kolanámssverkstað. Ikki varð farið inn í hetta námið, tí grevsturin var seks kilometrar inni í fjallinum. Her høvdu teir nútímans innilokaðar vognar at flyta arbeiðsfólkini við. Tað tók umleið 20 minuttir at koyra frá munnum og inn til arbeiðis.

Meinlik víðurskipti

Aftaná tær báðar námsvitjanar varð aftur prátað og tey ymsu víðurskiptini viðgjørd. Menn vóru á einum máli um, at føroyskur kolanámssgrevstur hevur nakað at læra av teimum royndum teir hava gjørt á Svalbard nu í meira enn 60 ár.

Í stuttum kann sigast, at kolalindirnar á Svalbard líkast teimum í Føroyum. Tær eru millum 50 og 70 cm tjúkkar og í støðum enn tjúkrí.

Hóast nógv av arbeiðinum verður gjørt manuelt, og at tað kreivur ngov av hvørjum einstøkum kolanámssarbeiðara, so verður útgjöld brúkt, ið ger tað munandi bettari at arbeiða og sum ger, at meira læst hartur úr. Í námi 2 verur kólið koyrt út í elriknum kolavognum, meðan tað í ti

nýggjara námunum 7 verður flutt á flutningsbøndum allar teir mongu kilometrarar út til námsmunnan, haðani tað so fer víðari umborð á skip, ið flyta kólið til Norðs. Her verður tað brúkt til ymisk endamáli.

Undir prátinum kom fram, at vit í Føroyum eru alt ov illa fyri við útgerð, og at arbeiðsgongdin er ov tilvildarlígg og ov órationell. Eitt, sum eisini hevur nógv at siga, er, at menn vita, hvussu kolalindin gongur og ikki skulu leita eftir henni inni í fjallinum. Her leggja norðmenn arbeiði sera væl til rættis, gera boringar og hava nágreinilig kort at ganga eftir.

Niðurstøðan aftaná námsvitjanar og samrøðurnar var hon, at neyðugt er at gera meiri nágreiniligar kanningar m.a. boringar í Føroyum fyri at byrja stórra kolagrevstur. Her søgdu norðmenn seg vera tilreiðar at gera eina ætlan m.a. útfrá tilfari teir nú skulu fáa sendandi, og harumframt verður neyðugt hjá einum ella tveimum norðmonnum at koma til Føroya at siggja víðurskiptini her. Tað er enn ikki tikin avgerð um hetta, men helst fer tekniski leiðarin fyrrnorska kolagrevstrinum at koma til Føroya í næstum.

Ahugavert kolaorkuverk

Umframt námini varð eisini vitjað á tí nýggja kolaorkuverkinum í Longyearbýnum, ið veitir øllum teimum 1200 íbúgvunum heitt vatn og elorku. Hetta orkuverkið er rættiliga einstandi. Tað hevur eynast norðmonnum at byggja eitt kolaorkuverk, sum er umleið 14 MW til støddar. Tey kolaorkuverkini

sum verða bygd aðrastaðni í heiminum í dag eru frá 200 til 400 MW til støddar og størri. Tað hevur kostar 175 mill. kr. at byggja hetta orkuverkið, og við tí fer Longyearbýurin at spara umleið 15 mill. kr. árliga, nú slepst undan at skula brúka olju.

Norðmenn vistu á, at skal stórri kolagrevstur í gongd í Føroyum, so mugu vit hava keyparar til hetta kólið. Tey einstøku húsarhaldini fara so ikki at taka alt kólið, so neyðugt verður at selja onkrum øðrum kol eisini. Her kemur so kolaorkuverkið inn í myndina við tað, at hetta verkið kann taka imøti føroyskum kóli, eins og verkið á Svalbard brúkar kol har á staðnum.

Men eitt føroyskt kolaorkuverk í hesi støddi fer at brúka eini 20.000 tons árliga ella meira, og tað vil tí siga, at vit skulu innflyta nakað av kóli umframt tað við sjálvir kunnu bróta. Her eru teir á Svalbard so sinnadir at telja okkum Svalbardkól, ið hevur teir hepu eginleikar, at tað er sera líkt tí føroyska. Kolaorkuverkið í Longyearbýnum er gjørt við tí fyri eyga at brúka teirra egna kol, og tí eru her goðir møguleikar hjá Føroyum at byggja eitt kolaorkuverk eftir teirra mynstri. Hetta er so eisini nakað, sum føroyskir orkumyndugleikar hava møguleikan at tosa við norðmenn um, ta teir koma higar.

Kannaði trygðina

Millum føroyingarar, ið vóru á Svalbard var eisini eitt umboð fyri Arbeiðseftirlitið. Eilíf Lindberg kannaði, hvørjar trygðarreglur eru galdandi fyri námini har.

Inni á kolaorkuverkinum. Umframt koldust verða eisini hesir kolamolarir brúktir sum brennievni